

СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСІБ, ЯКІ ВЧИНЯЮТЬ ЗГВАЛТУВАННЯ

ІГНАТОВ Олександр Миколайович - кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри кримінального права та кримінології Одеського державного університету внутрішніх справ

УДК 343.9

С целью исследования социально-демографической характеристики личности насильника, были проанализированы данные статистической отчетности Государственной судебной администрации Украины относительно 4455 лиц, осужденных по ст. 152 УК Украины за 2004-2012 гг. Установлен социально-демографический портрет среднестатистического современного насильника и выявлено, что ни образование, ни жизненный опыт не мешают сегодня формированию мотивации на решение проблем в межличностных, в том числе половых, отношениях насильственным путем.

Ключові слова: особистість, гвалтівник, згвалтування, соціально-демографічна характеристика, портрет злочинця.

Дані відомчої статистичної звітності щодо осіб, засуджених за вчинення злочинів, незважаючи на свою обмеженість, являє собою репрезентативну базу для аналізу основних, перш за все, соціально-демографічних характеристик особистості злочинця. Крім того, аналіз статистичних даних дозволяє виявити зміни у динаміці відповідних показників, встановити зв'язок характеру цих змін з певними процесами та явищами, що мають місце у соціумі, отже, виявити закономірності формування особистості злочинця на загально-статистичному рівні.

Метою даної статті є дослідження на підставі аналізу статистичних даних Державної судової адміністрації України соціально-демографічної характеристики осіб, які вчиняють згвалтування.

Саме такі соціально-демографічні ознаки особистості, як стать, вік, освітній рівень, професія, рід занять тощо розкривають специфіку соціального статусу злочинця того чи іншого типу, з одного боку, даючи уявлення про основні типологічні риси злочинця та роль даного статусу у їх формуванні, а з іншого – дають можливість встановити опосередкований особистістю злочинця зв'язок зазначених ознак із вчинюваним злочином.

З метою дослідження соціально-демографічної характеристики особистості гвалтівника, нами було проаналізовано дані статистичної звітності Державної судової адміністрації України щодо 4455 осіб, засуджених за ст. 152 КК України (ст. 117 КК України 1960 р.) за період з 2004 по 2012 рр. [1; 2].

Як показав аналіз статистичних даних, загальна кількість осіб, що проходила по справах за згвалтування в Україні за період з 2004 по 2012 рр., складає 4653 особи; з них кількість засуджених осіб – 4455 (частка складає 95,7%). Динаміка загальної кількості осіб по справах за згвалтування теж має свої особливості. Так, підйоми (хоча і не дуже різкі) було зафіксовано у 2005 (692 особи) та 2009 (507 осіб) рр. За період з 2006 по 2008 рр. і 2010-2012 рр. відбулося значне зниження показника. Так, у порівнянні з 2004 р., показник загальної кількості осіб по справах за згвалтування, зменшився з 649 до 334 осіб у 2012 р., тобто на 315 (48,5%) (таблиця 1).

Динаміка кількості осіб, засуджених за згвалтування (ст. 152 КК України), зазнавала поступових змін. Лише у 2005 р. був зафіксо-

Таблиця 1

Кількість осіб, вироки (постанови) щодо яких набрали законної сили по справах за зґвалтування (ст. 152 КК України) в Україні за 2004-2012 роки

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Загальна кількість осіб по справах за зґвалтування	649	692	589	573	486	507	432	391	334
Приріст к 2004 р. (в %)	–	6.6	-9.2	-11.7	-25.1	-21.9	-33.4	-39.8	-48.5
Приріст до попередньому року (в %)	–	6.6	-14.9	-2.7	-15.2	4.3	-14.8	-9.5	-14.6
Кількість засуджених осіб	640	656	570	534	475	464	441	357	318
Частка у загальній кількості осіб по справах за зґвалтування (у %)	98.6	94.8	96.8	93.2	97.7	91.5	102.1	91.3	95.2
Кількість виправданих осіб	0	0	0	1	0	1	0	1	1
Частка (у %)	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.2	0.0	0.3	0.3
Кількість неосудних осіб, до яких застосовано примусові заходи медичного характеру	11	16	10	9	3	13	11	9	8
Частка (у %)	1.7	2.3	1.7	1.6	0.6	2.6	2.5	2.3	2.4
Кількість осіб, справи у відношенні яких закрито	8	20	9	29	8	29	10	24	7
Частка (у %)	1.2	2.9	1.5	5.1	1.6	5.7	2.3	6.1	2.1

ваний невеличкий під'йом (з 640 до 656 осіб), і з цього року спостерігається суттєве зниження кількості засуджених за зґвалтування осіб – з 656 до 318 у 2012 р., тобто більше, ніж удвічі. Відсотковий приріст до 2004 р. дозволяє зазначити, що у 2012 р. цей показник складає -50,3%. Частка засуджених за зґвалтування від загальної кількості осіб по справах за зґвалтування варіюється від 91,3% (2011 р.) до 100 % (2010 р.). Загальна кількість засуджених за ст. 152 КК України за період з 2004 по 2012 рр. складає 4455 осіб, середня частка у загальній кількості засуджених за вказаний період осіб у країні дорівнює 0,3 %.

Виправданих осіб за весь аналізований період було лише 4 особи (по одній особі у 2007, 2009, 2011, 2012 рр.). Кількість неосудних осіб найбільшою виявилася у 2005 р. – 16 осіб, а найменшою – у 2008 р. – 3 особи. Взагалі їхня кількість за 9 років – 90 осіб. За кількісними показниками у контексті закриття справ за зґвалтування найвищі показники спостерігаються у 2007 та 2009 рр. – по 29 осіб у зазначені роки були виправдані; наймен-

ший показник зафіксований у 2012 р. – лише у відношенні 7 осіб справи було закрито. Загальна кількість осіб, справи у відношенні яких за зґвалтування було закрито з 2004 по 2012 рр., – 144 особи, що складає 3,1%.

Аналіз даних щодо громадянства осіб, засуджених за зґвалтування, показав що переважну їх кількість складають громадяни України (таблиця 2). Так, за період з 2004 по 2012 рр. в Україні зґвалтування вчинили 4332 особи з числа громадян України, що складає 97,2% із загальної кількості засуджених осіб даної категорії. Найбільша частка громадян України у загальній кількості засуджених за даний злочин була зафіксована у 2008 р. (98,9%), найменша – у 2011 р. (91,9%). Зазначимо також, що аналіз динаміки дозволяє стверджувати, що з 2005 по 2012 рр. кількість засуджених гвалтівників – громадян України знижувалася (з 641 до 309 осіб).

Щодо громадян інших держав, які вчинили зґвалтування на території України, то таких за період з 2004 по 2012 рр. було виявлено 81 особу. Середня частка у загальній

кількості засуджених за зґвалтування складає 1,8%. Найбільша кількість іноземців-гвалтівників, засуджених за ст. 152 КК України спостерігалася у 2009 р. (3,2%), найменша – у 2008 р. (0,4%). У період часу з 2007 по 2009 рр. спостерігалися значні стрибки у бік зменшен-

та 2011 рр. (таблиця 3).

Як свідчить слідча та судова практика, жінки засуджуються за вчинення зґвалтування в якості співучасника: організатора, підбурювача або співвиконавця. При цьому зґвалтування, вчинені за участю жінок, відрізняються

Таблиця 2
Кількість засуджених за зґвалтування (ст. 152 КК України) осіб в Україні за 2004-2012 роки за громадянством

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Злочин вчинено громадянами України	624	641	559	519	470	448	434	328	309
Частка у загальній кількості засуджених за зґвалтування (у %)	97.5	97.7	98.1	97.2	98.9	96.6	98.4	91.9	97.2
Злочин вчинено громадянами іншої держави	11	12	7	12	2	15	6	8	8
Частка (у %)	1.7	1.8	1.2	2.2	0.4	3.2	1.4	2.2	2.5

Таблиця 3
Кількість засуджених за зґвалтування (ст. 152 КК України) осіб в Україні за 2004-2012 роки за статтю

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Злочин вчинено чоловіками	638	653	565	533	475	460	433	357	314
Частка у загальній кількості засуджених за зґвалтування (у %)	99.7	99.5	99.1	99.8	100.0	99.1	98.2	100.0	98.7
Злочин вчинено жінками	2	3	5	1	0	4	8	0	4
Частка (у %)	0.3	0.5	0.9	0.2	0.0	0.9	1.8	0.0	1.3

ня, а потім збільшення кількості засуджених за зґвалтування, які є громадянами інших держав (12 осіб – у 2007 р., 2 – у 2008 р., 15 – у 2009 р.).

Аналіз розподілу статистичних даних з урахуванням статевих критерію свідчить, що зґвалтування вчиняють переважно чоловіки (4428 осіб – 99,4%). Частка жінок, у загальній кількості злочинців засуджених за даний злочин, досить низька – 0,6% (27 осіб). Отже, кількість чоловіків з огляду на статистичний розподіл варіюється від 98,2% (у 2010 р.) до 100% (у 2008 та 2011 рр.). Відповідно, максимальна кількість засуджених за зґвалтування жінок спостерігалася у 2010 р. – 1,8%, а зовсім не було виявлено жінок-гвалтівників – у 2008

особливою жорстокістю та цинізмом. Розподіл даних щодо статевих характеристик засуджених у динаміці дублює загальний розподіл даних, тобто зниження показників рік від року фіксується як у загальній кількості осіб, засуджених за зґвалтування, так і у чоловіків і жінок, засуджених за ст. 152 КК України. Взагалі кількість жінок-злочинців, засуджених за зґвалтування, характеризується, як нестабільний показник, який коливається рік від року, однак останній рік можна спостерігати його стабільне збільшення.

Відповідно до вікового критерію серед гвалтівників превалюють особи віком від 18 до 25 років – 1554 особи (середня їх частка у загальній кількості засуджених за ст. 152 КК

становить близько третини – 34,9%, а відносний показник по роках коливається від 30,3% до 40,7%). Друга за кількістю вікова категорія – 30-50 років – 1340 осіб (середня частка складає 30,1%, з коливанням по роках – від 27,4% до 35,8%). Третя за кількістю злочинців вікова група гвалтівників – від 25 до 30 років – 891 особа (20,0% – середній відсотковий показник; динаміка по роках – від 16,8% до 24,8%) (таблиця 4).

У цілому за період з 2004 по 2012 рр. спостерігалася позитивна динаміка по даному злочину – кількість засуджених за зґвалтування рок від року знижувалася, але по деяких вікових групах у період з 2009 по 2011 рр. зафіксовані певні сплески. Так, показовим для груп у віці 25-30 і 30-50 років є 2010 р. – тут кількість засуджених частково підвищилася. Доля засуджених у вікових категоріях від 65 років і старше, 50-65 років, 14-16 років порівняно невелика – відповідно 0,2%, 2,1%, 2,5% (усереднений показник).

Таким чином, більшість засуджених за зґвалтування в країні (67,5%) становлять особи молодіжного віку (14-30 років). При цьо-

му на частку неповнолітніх припадає 12,6% засуджених за зґвалтування, тобто кожен восьмий злочинець. Традиційно найбільш кримінально активною серед молоді є, як зазначалося вище, група у віці 18-25 років – на яку припадає третина (34,9%) всіх засуджених за зґвалтування. Однак, незважаючи на те, що зґвалтування є традиційно «молодіжним» злочином, останнім часом поряд зі стабільним зниженням частки засуджених осіб вікової групи 18-25 років (з 40,7% у 2005 р. до 25,5% у 2012 р.) можна спостерігати стабільне збільшення частки осіб вікової групи від 30 до 50 років, а також вікової групи 50-65 років. Так, по віковій групі 30-50 років з 2006 по 2009 рр. спостерігалася падіння показників (з 30,7% до 27,4%), але у наступні роки ситуація погіршується і у 2012 р. показник був різко збільшений – до 35,8%. Приблизно таку ж динаміку демонструє і вікова група 50-65 років, хоча тут зафіксовані різкі стрибки вгору у 2006, 2009, 2011 і 2012 рр. (відповідно 2,5%, 2,8%, 3,4% і 4,4%).

Розподіл осіб, засуджених за зґвалтування, відповідно до професійного статусу, ви-

Таблиця 4
Кількість засуджених за зґвалтування (ст. 152 КК України) осіб в Україні за 2004-2012 роки за віком

Вік засуджених на момент вчинення злочину	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
14-16 років	19	25	16	14	11	8	8	4	5
Частка у загальній кількості засуджених за зґвалтування (у %)	3.0	3.8	2.8	2.6	2.3	1.7	1.8	1.1	1.6
16-18 років	68	61	60	54	57	59	38	31	24
Частка (у %)	10.6	9.3	10.5	10.1	12.0	12.7	8.6	8.7	7.5
18-25 років	229	267	195	187	174	173	140	108	81
Частка (у %)	35.8	40.7	34.2	35.0	36.6	37.3	31.7	30.3	25.5
25-30 років	128	112	110	118	92	78	100	74	79
Частка (у %)	20.0	17.1	19.3	22.1	19.4	16.8	22.7	20.7	24.8
30-50 років	183	186	175	150	132	127	146	127	114
Частка (у %)	28.6	28.4	30.7	28.1	27.8	27.4	33.1	35.6	35.8
50-65 років	10	5	14	10	7	13	9	12	14
Частка (у %)	1.6	0.8	2.5	1.9	1.5	2.8	2.0	3.4	4.4
від 65 років і старше	3	0	0	1	2	0	0	1	1
Частка (у %)	0.5	0.0	0.0	0.2	0.4	0.0	0.0	0.3	0.3

глядає таким чином. Традиційно більше за все гвалтівників спостерігається серед осіб, які належать до категорії працездатних, які не працювали і не навчалися – від 58,1% до 71,4% по роках (загальна кількість даної категорії складає 2819 осіб, що складає 63,3% від загальної кількості засуджених гвалтівників). Щодо динаміки, то категорія працездатних осіб, хто не працював і не навчався, незважаючи на зниження абсолютних показників, зазнала протягом аналізованого періоду суттєвого збільшення у частці від загальної кількості засуджених гвалтівників. Так, частка даної групи осіб збільшилася з 58,8% у 2004 р. до 66,4% у 2012 (максимум припадає на 2010 р. – 71,4%). Таким чином, сьогодні можна казати про негативну тенденцію збільшення серед засуджених гвалтівників осіб, які є працездатними, але не працювали і не навчалися.

Також останні роки спостерігається стійка тенденція до вчинення згвалтувань особами, які мають непогашену судимість з числа працездатних осіб, хто не працював і не навчав-

ся – таких за аналізований період зафіксовано 937 осіб – 21,0%. При цьому частка таких осіб серед гвалтівників зростає: якщо засуджених осіб з числа працездатних осіб, хто має непогашену судимість у 2004 р. було 17,2%, то у 2012 році їх частка склала вже 24,2% (максимум припадає на 2010 р. – 28,1%).

Ще одна з категорій, на яку потрібно звернути увагу – група осіб, засуджених за згвалтування, які утримувалися в установі виконання покарань, під вартою. Таких за період часу з 2004 по 2012 рр. нараховується 15 осіб (0,3%). Найчастіше вказана група фігурує у статистиці за 2005 р. (4 особи – 0,6%), зовсім не було зафіксовано згвалтувань представниками даної категорії у 2011 р.; по 2 засуджених особи було у 2004, 2007, 2009, 2010 рр., по одній – у 2006, 2008 і 2012 рр.

Серед засуджених за згвалтування осіб, не зайнятих суспільно корисною працею (навчанням), фігурують також безробітні – 210 осіб (4,7% – четверта за рейтингом група) (таблиця 5).

Таблиця 5

Кількість засуджених за згвалтування (ст. 152 КК України) осіб в Україні за 2004-2012 роки за професійним статусом (родом занять)

Особа, не зайняті суспільно корисною працею (навчанням)	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Безробітні	30	55	30	18	25	15	11	13	13
Частка у загальній кількості засуджених за згвалтування (у %)	4.7	8.4	5.3	3.4	5.3	3.2	2.5	3.6	4.1
Працездатні, які не працювали і не навчалися	376	381	365	310	302	319	315	240	211
Частка (у %)	58.8	58.1	64.0	58.1	63.6	68.8	71.4	67.2	66.4
З них мають непогашену судимість	110	113	107	97	90	119	124	100	77
Частка (у %)	17.2	17.2	18.8	18.2	18.9	25.6	28.1	28.0	24.2
Неповнолітні до 16 років, які не працювали і не навчалися	5	2	3	2	2	0	0	0	1
Частка (у %)	0.8	0.3	0.5	0.4	0.4	0.0	0.0	0.0	0.3
Утримувалися в установі виконання покарань, під вартою	2	4	1	2	1	2	2	0	1
Частка (у %)	0.3	0.6	0.2	0.4	0.2	0.4	0.5	0.0	0.3

Таблиця 6
Кількість засуджених за зґвалтування (ст. 152 КК України) осіб в Україні за 2004-2012 роки за професійним статусом (родом занять)

Особи, зайняті суспільно-корисною працею (навчанням)	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Робітники	121	94	95	108	69	76	53	51	50
Частка у загальній кількості засуджених за зґвалтування (у %)	18.9	14.3	16.7	20.2	14.5	16.4	12.0	14.3	15.7
Державні службовці	0	1	1	2	0	0	0	0	1
Частка (у %)	0.0	0.2	0.2	0.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.3
Інші службовці	3	3	4	4	1	0	1	1	2
Частка (у %)	0.5	0.5	0.7	0.7	0.2	0.0	0.2	0.3	0.6
Військовослужбовці	2	3	0	2	1	0	1	0	0
Частка (у %)	0.3	0.5	0.0	0.4	0.2	0.0	0.2	0.0	0.0
Лікар, фармацевт	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Частка (у %)	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.3	0.0
Вчителі, викладачі	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Частка (у %)	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Працівники ЗМІ	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Частка (у %)	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Приватні підприємці	1	2	8	4	3	3	5	5	0
Частка (у %)	0.2	0.3	1.4	0.7	0.6	0.6	1.1	1.4	0.0
Працівники господарських товариств	20	15	10	15	12	8	8	8	3
Частка (у %)	3.1	2.3	1.8	2.8	2.5	1.7	1.8	2.2	0.9
Учні шкіл, ліцеїв, коледжів, гімназій	43	56	30	31	30	29	23	12	21
Частка (у %)	6.7	8.5	5.3	5.8	6.3	6.3	5.2	3.4	6.6
Студенти навчальних закладів	15	18	8	12	9	7	11	16	8
Частка (у %)	2.3	2.7	1.4	2.2	1.9	1.5	2.5	4.5	2.5
Інші заняття	12	18	8	13	14	2	6	8	5
Частка (у %)	1.9	2.7	1.4	2.4	2.9	0.4	1.4	2.2	1.6
Пенсіонери, у т.ч. інваліди	10	4	6	13	6	4	5	2	1
Частка (у %)	1.6	0.6	1.1	2.4	1.3	0.9	1.1	0.6	0.3

На другому місці – професійна категорія – робітники – 717 осіб – 16,1% (від 12,0% до 20,2% по роках). Третя за поширеністю категорія – учні шкіл, ліцеїв, коледжів, гімназій – 275 осіб – 6,2% (від 3,4% до 8,5% по роках, але в цілому ця категорія відрізняється стабіль-

ністю). У даних професійних категоріях яких-небудь незвичайних тенденцій не виявлено – можна спостерігати повільне зниження показників, лише по деяких категоріях – наприклад, у групі робітників з 2007 по 2008 р. відбулося різке зниження показника – зі 108 до

69 осіб. У свою чергу у групі учнів з 2011 по 2012 рр. можна спостерігати не менш різке збільшення – з 12 до 21 особи (у відсотковому показнику це виглядає так – збільшення відбулося з 3,4% до 6,2%). Серед засуджених за зґвалтування осіб 2,3% (104 особи) припадає на студентів навчальних закладів (таблиця 6).

Аналіз освітнього рівня гвалтівників свідчить, що цей злочин вчиняють переважно особи з низьким освітнім рівнем (таблиця 7). Так, серед гвалтівників превалюють дві групи засуджених – з повною загальною середньою освітою та базовою загальною середньою освітою. На їх частку припадає 72,2% засуджених за зґвалтування осіб.

Так, згідно зі статистичними даними, по категорії повної загальної середньої освіти кількість злочинців за 2004-2012 рр. склала 1670 осіб (37,5%). При цьому, частка осіб цієї групи у загальній кількості гвалтівників протягом усього періоду повільно, але стабільно збільшувалася з 35,9% у 2004 р. до 38,1%

у 2012 р. На групу осіб з базовою загальною середньою освітою припадає в середньому 34,7% (1546 осіб) з різницею по роках від 27,7% до 39,5%, але при повільному стабільному зменшенню частки даної категорії у загальній кількості гвалтівників.

Третя за кількістю група гвалтівників має професійно-технічну освіту – 749 осіб (усереднена частка – 16,8%). У групі з професійно-технічною освітою (протягом 2004-2008 рр. спостерігалися значні коливання (81 – 122 – 82 – 108 осіб відповідно), потім ситуація стабілізувалася і абсолютні показники поступово почали знижуватися. Однак, частка осіб цієї групи у загальній кількості гвалтівників збільшилася з 12,7% у 2004 р. до 21,7% у 2012 р., тобто практично вдвічі.

Також група засуджених, які не мають освіти (нестабільна за своєю динамікою) у період 2011-2012 рр. зменшилася вдвічі – з 53 до 22 осіб, однак їх частка залишилася практично на рівні 2004 р. У той же час у групі

Таблиця 7

Кількість засуджених за зґвалтування (ст. 152 КК України) осіб в Україні за 2004-2012 роки за рівнем освіти

Освіта	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
З повною вищою освітою	14	19	13	7	7	6	3	8	11
Частка у загальній кількості засуджених за зґвалтування (у %)	2.2	2.9	2.3	1.3	1.5	1.3	0.7	2.2	3.5
З базовою вищою освітою	19	13	9	12	8	11	15	7	6
Частка (у %)	3.0	2.0	1.6	2.2	1.7	2.4	3.4	2.0	1.9
З професійно-технічною освітою	81	122	82	108	82	72	64	69	69
Частка (у %)	12.7	18.6	14.4	20.2	17.3	15.5	14.5	19.3	21.7
З повною загальною середньою освітою	230	230	229	193	184	173	168	142	121
Частка (у %)	35.9	35.1	40.2	36.1	38.7	37.3	38.1	39.8	38.1
З базовою загальною середньою освітою	231	219	200	179	165	168	174	122	88
Частка (у %)	36.1	33.4	35.1	33.5	34.7	36.2	39.5	34.2	27.7
З початковою загальною освітою	57	45	34	25	24	22	11	8	16
Частка (у %)	8.9	6.9	6.0	4.7	5.1	4.7	2.5	2.2	5.0
Без освіти	53	51	38	44	39	36	55	53	22
Частка (у %)	8	8	3	10	5	12	6	1	7

АНОТАЦІЯ

З метою дослідження соціально-демографічної характеристики особистості гвалтівника, було проаналізовано дані статистичної звітності Державної судової адміністрації України щодо 4455 осіб, засуджених за ст. 152 КК України за 2004-2012 рр.. Встановлено соціально-демографічний портрет середньостатистичного сучасного гвалтівника та виявлено, що ні освіта, ні життєвий досвід не заважають сьогодні формуванню мотивації на вирішення проблем у міжособистісних, у тому числі статевих, стосунках насильницьким шляхом.

SUMMARY

With the purpose of research of socially-demographic description of personality of rapist, data of the statistical accounting of State judicial administration of Ukraine were analysed in relation to 4455 persons convict on an art. 152 CC of Ukraine for 2004-2012 the socially-demographic portrait of average modern rapist and educated, whatever neither education nor vital experience mix today to forming of motivation on the decision of problems in interpersonality, including carnal, knowledge by a violent way.

з початковою середньою освітою за вказаний період 2011-2012 рр. показники вдвічі збільшилися – з 8 до 16 осіб, але частка по відношенню до 2004 р. знизилася.

З огляду на вищевикладене, соціально-демографічний портрет середньостатистичного гвалтівника на сьогодні виглядає так: це – громадянин України (97,2%, але кількість гвалтівників-громадян іноземних держав поступово збільшується) чоловічої статі (99,4%), переважно молодіжного віку – 14-30 років (67,5%; з них неповнолітніх (14-18 років) – 12,6%, а осіб у віці 18-25 років – 34,9%). Традиційно це особа, яка не працює і не навчається (63,3%), причому частка осіб даної категорії поступово збільшується, а кожен п'ятий (а останні роки цей показник зростає) з них має непогашену судимість), або якщо має роботу (16,1%), то зайнятий низько кваліфікованою працею, тобто має робітничу спеціальність. Примітно, що майже кожне десятиє згвалтування вчиняють учні шкіл, ліцеїв, коледжів, гімназій та студентів навчальних закладів. Відповідним до професійного статусу є досить низький рівень освіти гвалтівника – повна (37,5%) або базова (34,7%) загальна середня освіта.

У свою чергу, сьогодні можна спостерігати наступні негативні тенденції. Незважаючи на те, що згвалтування є традиційно «молодіжним» злочином, не можна ігнорувати факт зниження частки найбільш поширеної за кількістю засуджених гвалтівників вікової групи 18-25 років (з 40,7% у 2005 р. до 25,5% у 2012 р.) при одночасному збільшенні частки

осіб вікової групи від 30 до 50 років, а також вікової групи 50-65 років. Також слід відзначити тенденцію збільшення серед засуджених гвалтівників осіб, які є працездатними, але не працювали і не навчалися, при збільшенні за останнє десятиріччя практично вдвічі гвалтівників з професійно-технічною освітою (усереднена частка – 16,8%).

Таким чином, враховуючи вік злочинців, їх рівень освіти та професійний статус, поряд з «молодіжним» характером згвалтувань (до речі, аналогічно ситуації з вбивствами) можна констатувати факт збільшення кількості засуджених за згвалтування осіб старших вікових категорій та осіб з професійно-технічною освітою. Водночас зростає кількість осіб, які не працюють і не навчаються. Все це вказує на наявну в країні негативну тенденцію зростання рівня освіти та життєвого досвіду середньостатистичного гвалтівника, тобто на те, що ні освіта ні життєвий досвід сьогодні не заважають формуванню мотивації на вирішення проблем у міжособистісних, у тому числі статевих, стосунках насильницьким шляхом.

Література

1. Звіт Державної судової адміністрації України про кількість осіб, засуджених, виправданих, справи щодо яких закрито, неосудних, до яких застосовано примусові заходи медичного характеру та види кримінального покарання за 2004-2012 роки (форма 6).

2. Звіт Державної судової адміністрації України про склад засуджених за 2004-2012 роки (форма 7).